

SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 6/2008 vp

Hallituksen esitys Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta tehdyn Lissabonin sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Ulkoasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä huhtikuuta 2008 lähettänyt hallituksen esityksen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta tehdyn Lissabonin sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 23/2008 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi ulkoasiainvaliokuntaan, jolle suuren valiokunnan ja perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto. Lisäksi muille valiokunnille varattiin mahdollisuus antaa asiasta lausuntonsa ulkoasiainvaliokunnalle 9.5.2008 mennessä.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallin, opetusministeriö
- yksikön päällikkö, lainsäädäntöneuvos Päivi Kaukoranta, ulkoasiainministeriö
- hallitusneuvos Satu Paasilehto, opetusministeriö
- EU-asiain päällikkö Tiina Vihma-Purovaara, Suomen Akatemia
- kansainvälisten asioiden päällikkö Terhi Heinilä ja pääsihteeri Jukka Pekkala, Suomen Liikunta ja Urheilu ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Elinkeinoelämän Keskusliitto EK
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK
- Akava ry

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Lissabonin sopimuksella muutetaan Euroopan unionista tehtyä sopimusta ja Euroopan yhteisön perustamissopimusta. Siinä yhdistetään Euroopan yhteisö ja Euroopan unioni yhdeksi oikeushenkilöksi. Sopimuksella vahvistetaan

unionin perus- ja ihmisoikeuslottuvuutta, kehitetään unionin toimielinjärjestelmää, avoimuutta, hyvää hallintoa ja kansanvaltaisuutta. Lissabonin sopimuksella nykyisiin perustamissopimuksiin sisällytetään vuoden 2004 kahdessa hallitustenvälisessä konferenssissa (HVK) sovitun

perustuslakisopimuksen sisältämät uudistukset vuoden 2007 HVK:ssa sovituin mukautuksin. Lissabonin sopimuksen sisältö vastaa pääosin perustuslakisopimusta, joka on jo ratifioitu Suomessa vuonna 2006, mutta sopimusrakenteeseen liittyvät ratkaisut poikkeavat huomattavasti perustuslakisopimuksesta. Valiokunta pitää valitettavana, että yksi tärkeä perustuslakisopimuksen tavoite eli unionin sääntelyn yksinkertaistaminen ja selkiyttäminen ei tämän kompromissin johdosta onnistu.

Opetusministeriön hallinnonalalla esitys ei tuo monia uusia muutoksia siihen, mitä on hyväksytty ja ratifioitu jo perustuslakisopimuksen käsittelyn yhteydessä. Suurimmat vaikutukset hallinnonalalle aiheutuvat erityisesti siitä, että lainsäädäntömenettelyissä pääsäännöksi tulee ns. tavallinen lainsäätämismenettely. Se, että unionista tulee yksi oikeushenkilö ja että se saa oikeudellisesti sitovat perusoikeudet ja EU-kansalaisten status vahvistuu, vaikuttaa välillisesti myös opetusministeriön hallinnonalaan.

Yleissivistävää koulutusta ja ammatillista koulutusta sekä nuorisoa koskevat määräykset vastaavat sekä nykyisiä että perustuslakisopimuksen määräyksiä. Näillä aloilla voidaan toteuttaa tuki-, yhteensovitus- tai täydennystoimia sopimuksen 2 e artiklan mukaisesti. Myönteistä on, että 149 artiklaan on lisätty tavoite kannustaa nuoria osallistumaan Euroopan demokratian toimintaan.

Kulttuuria koskevan 151 artiklan mukaan kulttuuria koskevat säädökset annetaan tavallisessa lainsäätämismenettelyssä, mikä tarkoittaa yksimielisyysvaatimuksesta luopumista. Kulttuuri kuuluu myös aloihin, joilla voidaan toteuttaa tuki-, yhteensovitus- tai täydennystoimia. Valiokunta korostaa sitä, että kulttuurilla on monipuolinen merkitys niin kulttuurisen sisällön kannalta kuin taloudellisen merkityksenä vuoksi.

Sopimukseen sisältyy oikeusperusta, jonka mukaan unioni voi antaa säädöksiä yleistä taloudellista etua koskevien palveluiden periaatteista. Tärkeää on, että jäsenvaltioilla on toimivalta tarjota, tilata ja rahoittaa tällaisia palveluita. Viime vuoden hallitusten välisessä konferenssissa

sopimukseen on lisätty pöytäkirja, jolla korostetaan yleistä etua koskevien palveluiden merkitystä ja sovitaan tietyistä niiden tulkintaa koskevista määräyksistä. Pöytäkirjassa luetellaan sellaisia unionin yhteisiä arvoja, jotka tulee ottaa huomioon yleistä taloudellista etua koskevia palveluja tarjottaessa. Näiden lisäksi tulee ottaa huomioon eri palveluiden väliset erot ja käyttäjien tarpeiden ja mieltymysten erot, jotka voivat johtua erilaisista maantieteellisistä, yhteiskunnallisista tai kulttuurisista tilanteista. Myös palveluiden laatu, turvallisuuden taso, kohtuuhintaisuus, yhdenvertainen kohtelu sekä yleisen saatavuuden ja käyttäjien oikeuksien edistäminen tulee ottaa huomioon. Pöytäkirjassa vahvistetaan lisäksi, etteivät perussopimusten määräykset millään tavoin rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa tarjota, tilata ja järjestää yleistä, muuta kuin taloudellista, etua koskevia palveluja.

Valiokunta on huolestunut siitä, että epäselväksi jää yleishyödyllisten palveluiden sääntely ja tulevaisuuden merkitys. Valiokunta pitää välttämättömänä, että yleishyödyllisyyden määrittely tehdään mahdollisimman pian, sillä asia on merkityksellinen ns. kolmannen sektorin toimintamahdollisuuksien sekä yleishyödyllisten palveluiden tarjonnan ja rahoituksen kannalta. Valiokunta pitää välttämättömänä jäsenvaltioiden erityispiirteet huomioonottavaa lähestymistapaa niin, että vapaaehtoinen kansalaistoiminta, kuten nuorisotyö ja urheiluseuratoiminta, voivat edelleen kehittyä.

Urheilu. Nizzan julistuksessa korostettiin, että Euroopan unionin on erityisesti otettava huomioon urheilun erityispiirteet, jotka ovat seurausta sen yhteiskunnallisesta sekä koulutukseen ja kulttuuriin liittyvästä merkityksestä, ja kunnioitettava urheilun autonomista asemaa. Urheilun erityispiirteet merkitsevät, että tunnustetaan urheilun omat säännöt, rakenteet ja itse-sääntelyjärjestelmä. On myös huomioitava urheilun ammattilais- ja amatööritasojen solidaarisuusmekanismi ja urheilun kansallinen organisoituminen. Lissabonin sopimuksessa urheilun uudesta oikeusperustasta säädetään 149 artiklas-

sa. Unionin toiminnan tavoitteena on edistää urheilukilpailujen rehellisyyttä ja avoimuutta ja urheilusta vastaavien järjestöjen välistä yhteistyötä sekä suojella urheilijoiden, erityisesti nuorten urheilijoiden, fyysistä ja henkistä koskemattomuutta. Tässä maailmanlaajuisella antidopingtyöllä on keskeinen rooli. Valiokunta pitää tärkeänä, että urheilun oikeusperustamääräyksellä pyritään vahvistamaan vapaaehtoisuuteen perustuvia rakenteita ja siten kansalaistoiminnan merkitystä urheilussa ja edistämään samalla urheilun kasvatuksellista ja yhteiskunnallista merkitystä sekä eurooppalaisia erityispiirteitä. Valiokunta korostaa myös sitä, että urheilua tarkastellaan kansallisena asiana ja unionin toimet voivat olla tuki-, yhteensovitus- tai täydennystoimia.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että komissio julkaisi viime vuonna urheilun valkoisen kirjan ja siihen liittyvän Pierre de Coubertin toimintasuunnitelman, jotka listaavat ensimmäistä kertaa horisontaaliseksi kokonaisuudeksi komission näkemyksen eurooppalaisesta urheilusta ja komission vaikutuksesta urheiluun nykytilanteessa. Unionissa on otettu keskeisiksi painopisteiksi Suomen EU-puheenjohtajuuskauden linjaukset yleishyödyllisestä ja aatteellisesta vapaaehtoisuuteen perustuvasta urheilutoiminnasta ja terveyttä edistävästä liikunnasta.

Urheilun on mahdollista saada urheilun pilottiohjelma vuodesta 2009 alkaen ja unionin rahoitusohjelma vuodesta 2011 alkaen. Valiokunnan mielestä pilottiohjelman tulisi keskittyä vapaaehtoisen ja yleishyödyllisen urheilun tukemiseen ja terveyttä edistävän liikunnan kehittämiseen.

Tutkimus ja teknologian kehittäminen. Vuoden 2004 hallitusten välisessä konferenssissa asetettiin päämääräksi eurooppalainen tutkimusalue, jossa tutkijat, tieteellinen tietämys ja teknologia liikkuvat vapaasti. Unioni pyrkii toimillaan luojittamaan tieteellistä ja teknologista perustaansa toteuttamalla Eurooppalaisen tutkimusalueen (ERA). Tähän liittyvä uusi oikeusperustamää-

räys oli mukana jo perustuslakisopimuksessa. Kansallisten tutkimuspolitiikkojen aseman turvaamiseksi sopimukseen on liitetty HVK:n julistus, jonka mukaan unionin toiminnassa tutkimuksen ja teknologian kehittämisen alalla tulee ottaa asianmukaisesti huomioon jäsenvaltioiden tutkimuspolitiikkojen peruslinjat ja valinnat. Eurooppalaisen tutkimusalueen luomiseen tähtäävät toimet eivät saa vaarantaa jäsenvaltioiden kansallisten tutkimuspolitiikkojen toteuttamista.

Tutkimus on Euroopan työllisyyden, tuottavuuden ja kilpailukyvyn kannalta yksi avainaloista. Unionin toimenpiteillä on saatavissa lisäarvoa kansallisen tason tutkimustoimintaan. Eurooppalaisen tutkimusalueen nostaminen sopimustasolle vahvistaa edelleen tutkimuksen asemaa unionin prioriteeteissa. Sen toteutuminen antaa myös uusia mahdollisuuksia tutkimus- ja tutkimusrahoittajayhteistyöhön.

Teollis- ja tekijänoikeudet. Teollis- ja tekijänoikeuksille perustetaan uusi oikeusperusta 97 a artiklaan. Se vastaa sisällöltään perustuslakisopimuksen III-176 artiklaa. Määräyksen tavoitteena on teollis- ja tekijänoikeuksien eurooppalaisen suojan luominen. Sen nojalla voidaan toteuttaa toimenpiteitä yhdenmukaisen suojan varmistamiseksi unionissa sekä keskitettyjen luvanto-, koordinointi- ja valvontajärjestelmien muodostamiseksi unionin tasolla. Sopimuksen 229 a artiklan mukaan neuvosto voi yksimielisesti erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja Euroopan parlamenttia kuultuaan antaa Euroopan unionin tuomioistuimelle toimivallan ratkaista eurooppalaisten teollis- ja tekijänoikeuksien suojaa koskevien säädösten soveltamiseen liittyviä riitoja. Säännökset tulevat voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Valiokunta katsoo, että uusi oikeusperusta selkiyttää perussopimuksia nykyisestä.

Edellä olevan perusteella sivistysvaliokunta katsoo, että hallituksen esitys on valiokunnan toimialaa koskevilta osiltaan hyväksyttävissä.

Lausunto

Lausuntonaan sivistysvaliokunta esittää,

*että ulkoasiainvaliokunta ottaa edellä
olevan huomioon.*

Helsingissä 7 päivänä toukokuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Raija Vahasalo /kok	Lauri Oinonen /kesk
vpj.	Tuomo Hänninen /kesk	Tuula Peltonen /sd
jäs.	Outi Alanko-Kahiluoto /vihr	Tuomo Puumala /kesk
	Claes Andersson /vas	Leena Rauhala /kd
	Timo Heinonen /kok	Tommy Tabermann /sd
	Anneli Kiljunen /sd	Jutta Urpilainen /sd
	Sanna Lauslahti /kok	Mirja Vehkaperä /kesk.
	Jukka Mäkelä /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.